

کالبد شناسی جامعه

در تمامی تعاریف، جامعه از سه جزئی اصلی تشکیل شده است که شامل انسان، ارتباط و محیط می باشد. انسان موجودی اجتماعی است بدین معنا که برای رفع نیازهای خود مستلزم ارتباط با دیگران است تا با استفاده از منابع موجود در محیط پیرامونی فعالیت نموده و به نیازهایش پاسخ دهد و به وضعیت رضایت بخش و مطلوب خود دست پیدا کند؛ به عبارت دیگر رشد و تعالی انسان در تمام ابعاد وجودی اعم از لایه جسمی و مادی، ذهنی و روانی، روحی و معنوی، مستلزم ارتباط با دیگران در متن جامعه و کنش و واکنش اجتماعی است تا نیازهای مختلفی در ساحت های گوناگون وجودی انسان پاسخ داده شود.

براساس این ارتباطات اجتماعی، مبتنی بر ساحت های مختلف وجودی انسان، نظامات جامعه شکل می گیرد؛ از ارتباط انسان های در لایه روحی و معنوی، جریان تمایلات و گرایشات و یا منش های جامعه شکل گرفته و نظام ارزشی و اخلاقی جامعه به وجود می آید. از ارتباطات ذهنی بین افراد جامعه بینش ها و نظام معرفتی و فکری جامعه شکل می گیرد و از ارتباطات افراد در ساحت مادی و جسمی، آداب و رسوم و کنش های اجتماعی به وجود آمده و نظام دانشی و فناوری شکل می گیرد.

براساس نظامات نرم و درون جامعه، لایه های سخت و ملموس و بیرونی جامعه شکل می گیرد به نحوی که با محوریت نظام ارزشی و اخلاقی، نظام سیاسی و حقوقی و براساس نظام معرفتی، نظام و شبکه های اجتماعی و همچنین مبتنی بر نظام دانش و فناوری، نظام اقتصادی نمود پیدا می کند.

با شکل گیری نظامات درونی و بیرونی جامعه، حرکت به سوی تعالی و پیشرفت که همانا تعالی انسان و پاسخگویی به نیازهای واقعی در تمام مراتب وجودی انسان است شکل می گیرد. در این ارتباط نیز همزمان جهت جذب منابع و منافع در راستای رشد تعالی به نحوی که تزامنی بین خرده نظامات به وجود نیاید مفهوم سلامت ظاهر می شود و همچنین مفهوم امنیت جهت دفع مضرات و موانع در راستای تعالی و پیشرفت به وجود می آید؛ بنابراین سه مفهوم تعالی، سلامت و امنیت در لایه بیرون جامعه مبتنی بر لایه های درونی جامعه شکل می گیرد..

حال که نقش ارتباطات انسانی در شکل گیری ابعاد و نظامات درونی و بیرونی مشخص شد این موضوع مهم مطرح می شود که در ارتباطات انسانی، مفهوم تاثیر گذاری و تاثیر پذیری انسان ها از یکدیگر (مفهوم قدرت) یک عنصر اصلی و کلیدی است و این ارتباط بین انسان ها نیز در بستر فضای بین اذهانی افراد جامعه (گفتمان) شکل می گیرد و براساس آن، افراد جامعه می توانند در حین تعاملات با یکدیگر، از منابع محیط استفاده نموده و به منافع و مطلوبیت ها تعیین شده دست یابند. این میزان تاثیر گذاری و تاثیر پذیری و جهت اعمال نفوذ و قدرت، براساس میزان رشد و بلوغ افراد در تعاملات با یکدیگر بوده است به نحوی که افراد با بلوغ پایین تحت تاثیر جامعه بوده و بر عکس افراد رشد یافته می توانند بر روابط و ساختار اجتماعی تاثیر بگذارند. لذا قدرت، گفتمان و منابع و منافع به عنوان ابعاد پنهان جامعه، بر تمام ابعاد و نظامات درونی و بیرونی جامعه جریان دارد و نظام های پرورشی، انگیزشی و گزینشی انسان ها در جامعه را شکل می دهد.

لازم به توضیح است که نظام فرهنگ سخت در لایه بیرونی، نظام فرهنگ نرم در لایه درونی به عنوان نظام مرکز بوده که در لایه پنهان جامعه با لحاظ و تعامل کل ابعاد و لایه های جامعه، سبک زندگی را شکل می دهد و همه این نظامات جامعه در یک محیط و فضای زیست انسانی شکل گرفته که دارای مقیاس های گوناگون از ساحت فردی، خانوادگی، محلی و ملی و بین المللی می باشد.

در پایان باید به این نکته اشاره نمود که این نظامات و ابعاد کالبد جامعه، در جوامع انسانی از نظر محتوایی براساس پارادایم ها، گفتمان و مکاتب متفاوت گوناگون بوده و ریشه در نظام معرفت شناسی، هستی شناسی و انسان شناسی آن جامعه دارد. در حقیقت این ساختارها و ابعاد مختلف زمینه را برای رشد و تعالی انسان فراهم می نماید تا در عوالم و ساحت های مختلف وجود، به تکامل رسیده و به مقام عالی خلیفه الهی نائل گردد.